

КЛЮЧОВІ ВИКЛИКИ ТА РИЗИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

15 квітня 2016 – аналітика ЦДАКР
(Центр досліджень армії, конверсії та роззброєння)

Квітень поточного року характеризується крайнім загостренням потужних внутрішніх та зовнішніх факторів, які призвели до критичного напруження ситуації всередині та довкола України.

Урядова криза, яка засвідчила існування гострих протиріч не лише між учасниками коаліції, але й всередині президентської команди, фактично, запустила відлік часу до дочасних парламентських виборів і активізувала як «нових реформаторів» на чолі М.Саакашвілі, так і реваншистські сили колишніх «регіоналів». При цьому, **урядові «розборки» між коаліціантами продемонстрували безпосередній вплив на цей процес найбільших українських олігархів – Р.Ахметова та І.Коломойського, які намагаються забезпечити збереження власних фінансово-промислових імперій** в умовах тиску українського суспільства та Заходу на Президента та Верховну Раду з вимогами впровадження реальних комплексних реформ.

Між тим, наразі важко прорахувати можливі варіанти розкладів політичних сил після проведення позачергових виборів до Верховної Ради. Відсутність прогресу на шляху реформ та збереження системної корупції на всіх щаблях державної влади, безумовно, вже не дає шансів на успіх нинішнім учасникам коаліції («Блок Петра Порошенка» та «Народний фронт») у разі переформатування українського парламенту. Натомість, це відкриває чудові можливості для «нових реформаторських сил», а також реваншистам з колишньої «Партії Регіонів». В той же час, відсутність єдиного лідера «реформаторів» (М.Саакашвілі зможе об'єднати лише певну їх частину), існування власних президентських амбіцій у лідерів інших «демократичних» партій, традиційний брак єдиної державницької мети в українських «демократів», а також власні комбінації олігархату можуть призвести до провалу «реформаторів» на перевиборах.

З великою ймовірністю можна припустити, що цим скористаються проросійські сили, які, на фоні гальмування реформ і погіршення соціально-економічної обстановки, знову набирають популярності серед свого традиційного «совкового» електорату. За нашими оцінками, **саме можливість реваншу проросійських сил на дочасних виборах до Верховної Ради може стати головним викликом для Української держави у найближчий період.**

Ймовірність реалізації реваншистського сценарію підвищують й інші фактори, які б'ють по українському керівництву, котре на фоні відсутності прогресу реформ демонструє нездатність до швидких, ефективних рішень як у внутрішній, так і зовнішній сфері. Зокрема, скандал «Panama Papers», який має певні ознаки спланованої інформаційної операції, був розкритий в Україні та світі саме з акцентом на існування таємних офшорних рахунків Президента України Петра Порошенка. А емоційність подачі матеріалу у явно недоречній прив'язці «Panama Papers» до лловайської трагедії свідчить про цілеспрямовану маніпуляцію інформацією саме для удару по П.Порошенку. Відсутність чітких, конкретних відповідей на запитання, поставлені медіа, з боку Президента та його оточення, ще більше посилює негативний ефект від цього скандалу.

Так само **невизначено виглядає «стратегія» української влади щодо голландського референдуму про долю Асоціації України та ЄС.** Спочатку українська сторона розкручувала ідею про стратегічну важливість цієї події в Нідерландах і доводила необхідність активного впливу на голландців для формування позитивного іміджу України. А після негативного результату було оголошено, що, насправді, цей референдум нічого не змінить у відносинах між Києвом та Брюсселем. Що ще більше додало невизначеності у ситуацію довкола просування України на шляху європейської інтеграції і показало слабкі можливості українського керівництва у сфері стратегічного планування та стратегічних комунікацій.

Все це, на фоні відсутності рішення міжнародних кредиторів (МВФ, ЄС, США) стосовно виділення фінансової допомоги Україні, що тримає фінансову систему нашої держави у постійній напрузі і активізації російських військ на окупованому Донбасі, формує критичний рівень загроз українській державності. Можливо, вперше, після Революції Гідності та початку агресії Росії проти України, ситуація є настільки важкою.

Безумовно, цим спробує скористатися Кремль, який традиційно робить ставку на внутрішній підрив української державності, а не на лобову атаку проти України. Тому, у найближчий час, слід очікувати активізацію Росії на українському напрямку з використанням всього спектру «гібридних» інструментів: від провокування інтенсивних бойових дій на окупованому Донбасі, організації масових заворушень у великих містах до інформаційних атак на українське державне керівництво.

В цих умовах, збереження коаліції та призначення нового уряду, який зможе, навіть з урахуванням втручання олігархату, взяти відповідальність за проведення реформ та проведення активної зовнішньої та внутрішньої політики, об'єктивно стане стабілізуючим фактором, який принаймні на певний період зможе зняти ряд найгостріших викликів та загроз для України.

Головні ризики військового характеру

Ситуація у зоні російсько-українського конфлікту залишається напруженою та нестабільною. **Російські регулярні та нерегулярні війська продовжували здійснювати провокації, намагаючись тримати ініціативу в зоні конфлікту.** Згідно з повідомленнями української військової розвідки та місії ОБСЄ, російські війська постійно й все більш інтенсивно порушують Мінські домовленості, використовуючи для обстрілів позицій української армії важку артилерію та танки. Найбільш активні атаки росіян відбуваються у промзоні Авдіївки, Зайцевому, Мар'їнці, околицях Донецького аеропорту та на світлодарській ділянці фронту.

У районі Авдіївки атакуючі дії з боку російських підрозділів набули систематичного та цілеспрямованого характеру, оскільки, українські війська у цьому районі здійснюють вогневий контроль за Ясинуватською транспортною розв'язкою і блокують пряме сполучення між Горлівкою та Донецьком. У зв'язку з цим, російське командування поставило завдання вибити українські війська з Авдіївки і розблокувати трасу. У свою чергу, ЗСУ після початку масованих атак у цьому районі, підсилили позиції в Авдіївці підрозділами ВДВ і здійснюють активну протидію російським атакам. Передбачається, що росіяни й надалі будуть продовжувати атакувати в цьому районі. Між тим, зважаючи на тактичну перевагу українських позицій у цьому районі, широкомасштабний наступ російських військ є малоімовірним.

Окремим аспектом, який впливає на ситуацію в зоні конфлікту є збільшення потоку контрабанди через лінію розмежування. Глава Донецької обласної військово-цивільної адміністрації Павло Жебрівський стверджує, що з настанням весни ситуація з контрабандою помітно погіршилася. За його словами, для провезення товарів через лінію фронту задіяний величезний фінансовий ресурс. За оцінкою експертів ЦДАКР, контрабанда і втягування українського бізнесу у нелегальні оборонні закупівлі на окуповану територію становить суттєву загрозу з точки зору створення формату «Придністров'я-2» на Донбасі. В Молдові на цей час більша частина молдовського політикуму залучена до контрабандного бізнесу з невизнаною «Придністровською молдовською республікою». І саме через це корупційне гниття, молдовський політикум виявився нездатним до протидії проросійським силам, які планують взяти владу в РМ вже в цьому році. Подібна схема може реалізуватися Росією і в Україні – **через контрабанду та нелегальний бізнес з окупованим Донбасом український бізнес та політики попадають у залежність від Росії та російських спецслужб. В майбутньому, це може бути використано як інструмент дестабілізації обстановки в Україні.**

Слід відзначити, що Росія, залишаючись головною військовою загрозою для України, здійснює подальші кроки щодо розбудови своїх силових структур. Зокрема, 12 квітня був опублікований указ президента РФ щодо створення Національної гвардії РФ, неофіційною назвою якої є «Росгвардія». Зокрема, передбачається, що «Росгвардія» (за окремими оцінками, загальною чисельністю до 400 тис. військовослужбовців) буде створена на основі Внутрішніх військ МВС РФ, і підпорядковуватиметься особисто В.Путіну. Окрім задач внутрішнього характеру, «Росгвардія» буде виконувати й завдання за кордоном. У тексті указу говориться, що «Росгвардія забезпечує

за рішенням президента РФ участь військ національної гвардії, співробітників органів, федеральних державних цивільних службовців Росгвардії у діяльності з підтримки та відновлення міжнародного миру та безпеки». Експерти вказують, що фактично «Росгвардія» буде виконувати роль власної армії В.Путіна, яку він зможе застосовувати на власний розсуд та без узгодження з будь-якими іншими органами державної влади РФ (деякі російські експерти називають «Росгвардію» аналогом військ СС у нацистській Німеччині).

Це суттєво підвищує рівень воєнної загрози для України, оскільки новостворена «Росгвардія» може бути використана Путіним в бойових діях проти України без жодних обмежень і контролю з боку російського суспільства та інших державних органів. Крім того, не виключено, що саме військовослужбовці «Росгвардії», які матимуть привілейований статус, можуть замінити військовослужбовців ЗС РФ на окупованому Донбасі, оскільки останні почали проявляти незадоволення своїм становищем та умовами служби.

Виклики для України на міжнародній арені

Найбільш резонансною подією на міжнародній арені, пов'язаною з Україною, став консультативний референдум щодо підписання договору про асоціацію України з ЄС, який відбувся 6 квітня у Нідерландах. Результати референдуму (38,4% «за», 61,6% «проти» за явки 32,2%) стали «прикрою несподіванкою» для України через завищені очікування та надмірно оптимістичну агітаційну кампанію, розгорнуту українським МЗС у європейському інформаційному просторі. Як вважають експерти, саме активна інформаційна кампанія України в Нідерландах призвела до негативного результату. Більшість голландців взагалі не знали про цей референдум і не планували брати в ньому участь. Через активну інформкампанію (яку, активно проводили як проросійські сили, так і Україна) ця тема стала однією з центральних для нідерландського суспільства. При цьому, більш активними на голосуванні виявилися євроскептики, які вбачали у підписанні угоди про асоціацію з Україною загрозу для Нідерландів, яка йде власне від Євросоюзу, а не від України. В той же час, голландці, які прихильно ставляться до асоціації з Україною просто не прийшли на голосування, оскільки не вважали за необхідне виносити це питання на плебісцит.

Незважаючи на те, що країни ЄС одноставно заявили, що результати голландського референдуму не змінять процес реалізації Угоди про Асоціацію з ЄС і це не вплине на рішення щодо відміни візового режиму для українців, Україна не змогла чітко вибудувати свою позицію і тактику поведінки після негативного для себе результату. Таким чином, **відсутність стратегічного планування та професійних стратегічних комунікацій залишається одним з головних викликів українській зовнішній політиці.**

Процес врегулювання російсько-українського конфлікту залишається ключовим міжнародним чинником, який впливає на Україну. При цьому, існуючий Мінський формат вирішення конфлікту залишається неефективним. Чергове засідання мінської тристоронньої контактної групи з врегулювання ситуації на Донбасі, яке відбулось на початку квітня, закінчилося безрезультатно. Сторони констатували, що російські «бойовики» не дотримуються режиму припинення вогню, через що не може розпочатися розмінування території. При цьому, українська делегація знову підтвердила свою позицію, що переговори з економічних, гуманітарних і політичних питань можуть вестися лише після встановлення стійкого перемир'я, відведення озброєнь від лінії бойових дій, підтвердженого спостерігачами ОБСЄ. Умовами проведення виборів на окупованих територіях залишаються повне припинення вогню, виведення російських військ і забезпечення контролю України над кордоном. Представники ОБСЄ заявили, що пропозиції щодо введення поліцейської міжнародної місії ОБСЄ на Донбас поки що не готувалися.

Результати засідання контактної групи ще раз засвідчили, що Мінські домовленості та Нормандський формат вичерпали свій потенціал із врегулювання російсько-українського конфлікту. Вихід на позитивну динаміку у цьому процесі можливий лише після включення до переговорів головних світових гравців – ЄС та США, які матимуть достатній потенціал для тиску на Росію.

Виклики у площині економіки

Урядова криза, яка триває останні три місяці, заблокувала виділення планової міжнародної фінансової допомоги МВФ, США та ЄС. Посол США

в Україні Джефрі Пайетт підтвердив, що надання траншу МВФ, а також фінансової допомоги з боку США та ЄС буде здійснюватися після формування нового уряду України. «Все буде залежати від нового уряду і його чіткого прагнення до реформ», – підкреслив Дж.Пайетт. Крім того, американський посол повідомив, що для США принциповим є питання призначення нового генпрокурора, якого буде підтримувати і поважати український парламент та суспільство.

Підтверджуючи критичну необхідність формування нового уряду, реалізації реформ і оздоровлення фінансової системи за допомогою міжнародних фінансових вливань, МВФ погіршив прогноз зростання ВВП України з 2% до 1,5% в 2016 році при інфляції на кінець періоду в 13%. Зростання ВВП країни за підсумками 2017 року прогнозується на рівні 2,5%, а за підсумками 2018 - 4%. Інфляція на кінець 2017 року очікується на рівні 8,5%.

Окремими негативними аспектами економічного розвитку стали:

□ Блокування олігархом Д.Фірташем відкритого продажу Одеського портового заводу, який до Революції Гідності планував купити підприємство за безцінь, створивши йому штучну заборгованість. За позовом компанії Фірташа Ostchem Стокгольмський арбітраж наклав заборону на відчуження майнового комплексу заводу. І хоча голова Фонду держмайна Ігор Білоус заявив, що арешт, накладений на активи, не зупинить процес продажу акцій заводу, ця ситуація створює негативний фон для України та її міжнародного іміджа, а також ще більше дестабілізує ситуацію на ринку приватизації.

□ Крах банку «Хрещатик», в якому було відкрито зарплатні та пенсійні картки значної кількості киян. Нацбанк ввів до нього тимчасову адміністрацію після виникнення проблем з ліквідністю та відмовою від виплат у касах і банкоматах. За підсумками 2015 року збитки банку становили понад 1 млрд. грн. (при задекларованих активах в 10 млрд. грн.). Переговори НБУ з акціонерами про докапіталізацію закінчилися без результату, тому банк оголошено неплатоспроможним. Цей випадок викликав підозри до НБУ щодо приховування реальної ситуації в банку «Хрещатик» і додав невпевненості українцям до національної банківської системи.

Основні виклики всередині держави

Відсутність прогресу в реалізації реформ та збереження корупції на всіх рівнях системи влади залишаються головними внутрішніми викликами розвитку держави. Багатотижневий «серіал» з очікуванням відставки А.Яценюка з посади прем'єр-міністра та пошуком шляхів формування «старої-нової» коаліції та уряду критично загострили внутрішньополітичну соціально-економічну ситуацію в країні. Цілковита втрата довіри до уряду А.Яценюка і парламентської більшості у складі «БПП» та «НФ» та відсутність чітких реформаторських сигналів від Президента практично звели нанівець досягнення Революції Гідності і спричиняють загальне розчарування та фрустрацію у суспільстві.

Додаткового імпульсу для культивування таких настроїв в українському суспільстві додала публікація так званих «Papama Papers» – журналістського розслідування щодо ухиляння політиків і бізнесменів із різних країн від сплати податків з використанням панамських офшорних підприємств. В епіцентрі скандалу в Україні виявилися Президент Петро Порошенко, глава НБУ Валерія Гонтарева, бізнес-партнер П.Порошенка Ігор Кононенко та мер Одеси Геннадій Труханов.

Згідно з опублікованими документами, Порошенко через фінансових консультантів відкрив у Панамі та інших офшорних зонах компанії, які за мінімальною вартості акцій володіють правом керування належно йому кондитерською компанією «Рошен». Прес-служба президента опублікувала від його імені інформацію на сторінці в соціальній мережі Facebook про те, що він відійшов від управління активами, передавши їх до «сплячого траста». Юристи Порошенка стверджують, що офшорні компанії були створені відповідно до законодавства України.

Між тим, саме відсутність чіткої реакції з боку Президента ще більше посилює негативний ефект від цього скандалу. Не виключено, що як політичні противники П.Порошенка, так і російські спецслужби продовжать активно використовувати цей скандал для подальшої дестабілізації ситуації в країні і створення умов не лише для позачергових парламентських виборів, а й для імпичменту Президента.

<http://defence-ua.com/index.php/statti/862-klyuchovi-vyklyky-ryzky-dlya-ukrayiny-seredyna-kvitnya-2016-analytika-tdakr>